

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره ی مبارکه ی همزه

استاد ضرابی

جلسه ششم ۹۹/۸/۳۰

آیات شریفه: «إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّدَةٌ (۸) فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ (۹)» و [آتشی که] در ستونهای دراز، آنان را فرامی گیرد (۸) در ستونهای کشیده و طولانی! (۹)»

عنوان: سخن آخر و اول

بر مبنای تطبیق محتوایی آخرین آیه هر سوره (فی عمد ممدده) با نخستین آیه (ویل لكل همزة لمزة) تطبیق می‌کند. چاه «ویل» همان مخوف‌ترین مکان در قعر جهنم که بدترین نوع عذابها را در خود دارد، باطن و چهره اخروی فعل «همز و لمز» یعنی بدگویی و عیب‌جویی مربوط به زبانی است که از نظر ظاهر قطعه‌ای در دهان است که به سبب آن همه اعضاء دیگر به عذاب گرفتار می‌شوند و شر آن همه جسم و جان انسان را احاطه می‌کند

بس سر که فتاده زبان است با يك نقطه زبان زیان است

چهره اخروی این زبان، - به تصریح آیه شریفه - ستونی می‌شود دراز که صاحب خود را احاطه می‌کند، مانند ستونهای کشیده و طولانی از جنس آتش! «إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّدَةٌ» («وصيدة» از ماده «ایصاد» به معنی بستن در و محکم کردن است.) «فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ» به‌گونه‌ای که هیچ راه خلاصی از آن ندارد

رسول خدا(ص) فرمود: «...يقال لأهل الجنة و من دخلها من الجهنّمين إطلعوا إلى أهل النار...» - به اهل بهشت و هر کس از جهنمیان که [نجات یافته] و وارد

بهشت شده است، گفته می شود: به اهل جهنم نگاه کنید؛ آنان به اهل جهنم نگاه می کنند. پس هر مردی پدر و برادر خود و همسایه و دوست خود را در جهنم می بیند و برده، مولای خود را [در آتش] می نگرد، سپس خدای عزوجلّ فرشتگانی را با سرپوش هایی از آتش و میخ ها و ستون هایی از آتش، به سوی آنان می فرستد. با آن سرپوش ها، جهنم بر آنان در بسته خواهد شد سرپوش ها با آن میخ ها، میخکوب شده و با آن ستون ها، کشیده [و افراشته] می گردد ... و این است قول خدا «إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّصَدَّةٌ . فَيُعَذِّبُهُمْ فِيهَا مِمَّا كَانُوا يَفْرَقُونَ» می فرماید: [جهنم] در بسته خواهد بود» (الدر المنثور، ج ۸، ص ۶۲۶)

گر گرفتار صفات بد شدی هم تو دوزخ هم عذاب سرمدی

عنوان: گفتگوی زبان با اعضای دیگر

امام حسین (علیه السلام) می فرماید: «إِنَّ لِسَانَ ابْنِ آدَمَ يُشْرِفُ كُلَّ يَوْمٍ عَلَى جَوَارِحِهِ فَيَقُولُ: كَيْفَ أَصْبَحْتُمْ؟ فَيَقُولُونَ: بِخَيْرٍ إِنْ تَرَكَتْنَا! وَيَقُولُونَ: اللَّهُ اللَّهُ فِينَا! وَيُنَاشِدُونَهُ وَيَقُولُونَ: إِنَّمَا نُثَابُ بِكَ وَنُعَاقَبُ بِكَ - زبان آدمیزاد، هر روز به اعضای او نزدیک می شود و می گوید: چگونه اید؟ آنها می گویند: اگر تو ما را به خودمان واگذاری، خوب هستیم و می گویند: از خدا بترس و کاری به ما نداشته باش: و او را سوگند می دهند و می گویند: ما فقط به واسطه تو پاداش می یابیم و به واسطه تو، مجازات می شویم. » (بحار الأنوار، ج ۷۱، ص ۲۷۸، ح ۱۴).

این همان زبانی است که به فرموده امیرمؤمنان علی: «تیزی و برندگی آن از تیزی نیزه بیشتر است - حَدُّ اللِّسَانِ أَمْضَى مِنْ حَدِّ السِّنَانِ» (غررالحکم، ص ۳۸۲)

آدمی مخفی است در زیر زبان این زبان پرده است بر درگاه جان

عنوان: توصیه ها در دفع شرّ بزرگ

خداوند در قرآن کریم می فرماید: «قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا - با مردم به زبان خوش سخن بگویید.» (بقره، آیه ۸۳)

رسول خدا(ص) فرمودند: «ایمان هیچ بنده‌ای درست نمی‌شود، مگر اینکه قلبش درست شود و قلبش درست نمی‌شود تا آنکه زبان او راست و مستقیم شود.»

امام باقر (علیه السلام) می‌فرماید: «إِنَّ هَذَا اللِّسَانَ مِفْتَاحُ كُلِّ خَيْرٍ وَ شَرٍّ فَيَنْبَغِي لِلْمُؤْمِنِ أَنْ يَخْتِمَ عَلَى لِسَانِهِ كَمَا يَخْتِمُ عَلَى ذَهَبِهِ وَ فضَّيْتِهِ - براستی که این زبان کلید همه خوبیها و بدیهاست پس سزاوار است که مؤمن بر زبان خود مهر زند، همان گونه که بر (کیسه) طلا و نقره خود مهر می‌زند.» (تحف العقول، ص ۲۹۸)

مرد خاموش در امان خداست آدمی از زبان خود به بلاست

امام باقر(علیه السلام) می‌فرماید: «فِي قَوْلِهِ «قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا» قَالَ: قُولُوا لِلنَّاسِ أَحْسَنَ مَا تُحِبُّونَ أَنْ يُقَالَ لَكُمْ، فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ يُبْغِضُ اللَّعَانَ السَّبَّابَ الطَّعَّانَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ، الْفَاحِشَ الْمُتَفَحِّشَ السَّائِلَ الْمُلْحِفَ، وَ يُحِبُّ الْحَيَّ الْحَلِيمَ أَلْعَفِيفَ الْمُتَعَفِّفَ - درباره این گفته خداوند که «با مردم به زبان خوش سخن بگویید» فرمود: بهترین سخنی که دوست دارید مردم به شما بگویند، به آنها بگویید، چرا که خداوند، لعنت کننده، دشنام دهنده، زخم زبان زن بر مؤمنان، زشت گفتار، بد زبان و گدای سمج را دشمن می‌دارد. و با حیا، بردبار و عقیف پارسا را دوست دارد.» (امالی صدوق، ص ۳۲۶)

مدتی می‌باید لب دوختن وز سخن دانان سخن آموختن

تا نیاموزد نگوید صد یکی ور بگوید، حشو گوید بی شکی

عنوان: پیام عام و همه‌شمول

براستی ای انسان اگر می‌دیدی که چگونه بدگویی و عیب‌جویی‌ات به خودت بر می‌گردد. «مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ» هر کس کار نیکی کند به نفع خود و هر که بد کند بر ضرر خویش کرده است و خدا هیچ بر بندگان ستم نخواهد کرد.» (فصلت/۶۴)

خاصه عذابی که به شهادت خدای هستی بخش «ویل» خوانده شده و اسارت و عذابی است که بدست تو برای خود توست، چنین بلایی بر سر خود نمی‌آوردی.

در سخن خدایی که تورا آفرید شک نکن که هم او می‌گوید برای چنین گناهان بزرگی (بدگویی و عیبجویی) اسیر ستونی از آتش خواهی شد که چهره آنسویی و ابدی زبان عیبجوی هرزه‌درای توست.

اگر می‌دانستی که خدای مهربان حتی انتخاب چیستی و جایگاه تو را در هستی به خودت سپرده است

هفت دوزخ چیست؟ اعمال بدت هشت جنت چیست؟ افعال خودت

حشر تو بر صورت اعمال تست هر چه بینی نیک و بد احوال تست

تو می‌توانی با قلم اعمالت از خود جانوری بسازی که با نیش زبانش دیگران را می‌گزد و سمّ نفرت و کینه در دل‌ها می‌ریزد «يُعْرِفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالْأَوْصِي وَالْأَقْدَامِ - تبهکاران از سیمایشان شناخته می‌شوند و از پیشانی و پایشان بگیرند» (الرحمن/ ۴۱) می‌توانی با مهر و احسانت آنچنان زیبا شوی که ملائکه بر حسن و کمالت شیفته باشند. پیغمبر (ص) فرموده: «یا علی! ان الجنة تشاق الیک، و الی عمار، و سلمان، و ابی ذر، و المقداد- یا علی! بهشت مشتاق دیدار تو (و پیروان تو) عمار و سلمان و ابی ذر و مقداد است.» (بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۱۱، حدیث ۲۶)

داری دلا هوای سلوک طریق حق باید قدم نهی بره شاه لا فتی

شاهی که از بلندی قدرش خبر دهد ایزد به هل اتی و به تأکید انما

بر تخت ملک فقر چو او شاه مطلق است شاهان فقر جمله بدو کرده اقتدا

وصف کمال اوست سلونی و لو کشف کس را نبوده عرصه این بعد انبیا